

A Sorbonne-on végzett laboratóriumi nyelvoktatásról

A Párizsi Egyetemen a laboratóriumi magyartanítás a Fonetikai Intézet - adta keretek között folyt, csak auditív módszerrel. A rendelkezésemre bocsátott laboratórium 12 kabinos volt, mindegyik kabin egyéni munkára alkalmas magnetofonnal felszerelve. Minthogy igen alacsony volt az egy nyelvcsoporthoz jutó óraszám /heti kettő!/, a tantermi és a laboratóriumi órák arányát 3:1-ben állapítottam meg. A hallgatók összetétele és előképzettsége, valamint az alacsony óraszám miatt a tanításnak az írott szövegből kellett kiindulnia, különben a hallgatók csaknem mindent elfelejtettek volna egyik hétről a másikra, általában nem lévén alkalmuk a magyar nyelv órán kívüli gyakorlására; az általános vagy összehasonlító nyelvészek pedig elsősorban a nyelvi rendszerre voltak kíváncsiak, a beszélt nyelv kevésbé érdekelte őket. Így a laboratórium kizárólag a gyakorlást szolgálta azoknál, akik a beszélt nyelvet is el akarták sajátítani. A gépi foglalkozásokat rendszeresen látogatók sokkal jobb eredményeket értek el mind a kiejtés, mind az általános magyar nyelvismeret terén azoknál, akik csak a tantermi órákon tanulták a magyart. A laboratórium megtöbbszörözte a gyakorlásra szánt idő hatékonyságát.

A kezdő csoportban a következő gyakorlattípusokat alkalmaztam:

1. A leckék szövegének felolvasása. A felolvasás szükség szerint egy vagy több szereplővel történt úgy, hogy minden mondat után annyi üres hely maradt a szalagon, amennyi a mondat elisméltéséhez szükséges. A hallgatók tetszés szerint maguk előtt tarthatták az írott szöveget. A beszédtempót még az első leckékben sem lassítottam le túlságosan, hogy szoktassam őket a magyar nyelv általános beszédsebességéhez. Második-harmadik próbálkozásra sikerült a megfelelő sebességű szövegmondás.

2. Kérdések az elmondott leckeszövegekre. A válaszokat írásban is kértem, mert nem volt időm minden szalag utólagos végighallgatására.

3. Az alaktan gyakorlása. A ragozott igealakokat vagy ragos

névszókat rövid mondatokba foglalva gyakoroltattam úgy, hogy a hallgató egyszerűen ismételte a hallott szöveget. A mondatok kisebb, analógiás alapon összeállított csoportokat alkottak. Ez a gyakorlattípus elősegítette egyben a leggyakoribb szórendi formák beidegzését is.

4. Szórend-gyakorlatok. A hallgatók először egy szórendi kiemelés nélküli, általam semlegesnek nevezett mondatot hallottak, ezt ismételték, majd kérdések és feleletek következtek az eredeti mondat minden részére. A diákok minden kérdést és feleletet megismételtek. A gyakorlat alkalmas volt a szórend segítségével történő kiemelés bemutatására, valamint a kérdés és a válasz szórendi összefüggésének illusztrálására. A gyakorlattípust később úgy variáltam, hogy csak a semleges mondatra vonatkozó kérdéseket adta meg a szalag, a válaszokat szóban vagy írásban önállóan szerkesztették meg a hallgatók, végül csak a felteendő kérdések számát jelölte meg a feladat.

5. "Ráolvasás". A leckék egyes részleteit vagy más, lehetőleg éles ritmusú mondatokat vettem fel szünetek nélkül. A tanulók a rövid szöveget úgy mondták el, hogy közben lehalkították a tanári felvételt. Az önellenőrzésnél felerősítették a tanár hangját, s jól észrevehették az eredeti és a "ráolvasott" szöveg ritmuskülönbségeit.

6. Új szöveg összeállítása az ismert szókincsből. A hallgatók a laboratóriumot követő tantermi órán reprodukálták - tartalmilag - a hallottakat.

7. Tollbamondás. A tanulók minden mondatot írássebességüknek és emlékezőtehetségüknek megfelelően tetszésük szerint többször is meghallgathattak.

A haladóknál a tudásbeli hiányosságok alapján válogattam a fenti típusok között. Kiegészítettem a gyakorlatokat a művészi szövegmondással; hanglemezzről másoltattam szalagokra olyan verseket, amelyeket a tantermi órákról már ismertek a hallgatók. Az összefüggő szöveg után ritmikai egységekre bontott, ismétlési szünetekkel megszakított felvétel, majd "ráolvasás" következett. A művészi szöveganyagot részben a Párizsi Magyar Intézet, részben az egyetem lemezei szolgáltatták.

A laboratóriumi munkát időnként élénkítettem népdalfelvételekkel, melyeket a szövegek tantermi tanulmányozása előzött meg. A zenei ritmus nagy segítséget nyújtott a szöveg beszédritmusának elsajátításában. A ritmust ének közben kopogással is hangsúlyoztattam, s az így beidegzett ritmusképet kellett követni akkor is, amikor é-

neklés után dallam nélkül, versként ismételtetem a szöveget. Természetesen nagyon kellett ügyelni arra, hogy a kiválasztott dal zenei ritmusa pontosan megfeleljen a beszédritmusnak. Elgondolásom szerint elsősorban ott van szükség a zene ritmusközvetítő szerepére, ahol a hallgatók anyanyelvében hiányoznak a hosszú hangzók, mint értelem - megkülönböztető elemek.

A laboratóriumban új nyelvi jelenséget soha nem tanítottam. Ha véletlenül ismeretlen szó került a gyakorlatokba, a hallgatók minden esetben külön rákérdeztek, s ez megakasztotta a munka menetét a hallgató számára, s a tanártól is értékes percekert rabolt el.

A munka intenzitásának tudható be az, hogy a tanulók 30-35 perc után 2-3 perc szünetet tartottak. Bár a felszerelések hangminősége igen jó volt, az erős figyelem-összpontosítás fél óra múltán ki-merítette a diákokat.